

Danish Journal of Archaeology

– et tidsskrift for dansk arkæologi

*DJA er primært en platform for danske arkæologer til at opnå en bredere international akademisk rækkevidde og for andre, der forsker i området, til at bidrage til den arkæologiske debat i Danmark såvel som Nordeuropa. Valget om at revitalisere det tidligere tidsskrift *Journal of Danish Archaeology* beror på flere faktorer, blandt andet kritik i den internationale forskningsvurdering, som publiceredes i 2009, samt de nyligt introducerede Bibliometriske Forskningsindikatorer. Samtidig må DJA forholde sig til kravet om publicering som Open Access, men vi er bevidste om de udfordringer dette indebærer. Vores målsætning er dog utvetydig, og tidsskriftet skal primært være alle involverede arkæologers ansvar og forum for formidling og diskussion af vores arkæologiske arbejder.*

Datamængden i arkæologien vokser til stadighed ligesom de teoretiske og metodiske indgangsvinkler til dette datamaterialet konstant forandrer sig. Det skyldes ikke mindst at den skandinaviske (og særligt den danske) feltarkæologi oplevede et veritabelt boom under det økonomiske opsving gennem midt-00'erne. Denne 'feltarkæologiske guldalder' er imidlertid for længst slut og tiden derfor kommet til at fokusere på bearbejdning og publicering af de mange resultater, som de tidligere års gravninger førte med sig. Dette skifte har også gjort sig gældende på det politiske plan, hvorfor Kulturstyrelsen er gået aktivt ind i at forbedre og udbygge publiceringskanalerne i dansk arkæologi. Bevæggrundene hertil er flere; I relation til Kulturstyrelsen interesse i finansielt at støtte DJA, skal ses den direkte appel om at 'Kulturarvsstyrelsen bør afsøge mulighederne for etablering af en publikation, der med faste terminer fremlægger de videnskabelige resultater af udgravningsvirksomheden på internationalt niveau', som det blev beskrevet meget konkret i "International evaluering af vidensudviklingen i forbindelse med den arkæologiske undersøgelsesvirksomhed efter den nye museumslov fra 2002" (Kulturstyrelsen 2009). Sammenholdt med et publiceringsbaseret bedømmelsessystem som nyligt er blevet indført på universiteterne – de Bibliometriske Forskningsindikatorer (BFI) – spores et stigende ønske, behov og parathed hos både de kommercielle enheder, museer, såvel som hos de akademiske arkæologer til at publicere deres resultater i artikelformat. Det er tydeligt, at publiceringsmarkedet aldrig tidligere har været større. En ren markedsdrevet tankegang ville forudsige, at et sådant øget udbud ville medføre en

selskreven højnelse i kvaliteten på de publicerede artikler, men det lader ikke umiddelbart til at være tilfældet (se nedenfor).

Derudover er der også kommet ændrede krav til forsknings- og publiceringsmængden på det (lokal)-museale plan, hvilket betyder at der også på de mindre institutioner med arkæologisk ansvar vil blive foretaget en vurdering af deres videnskabelige og publiceringsmæssige aktiviteter. Tiden synes derfor moden til at udvikle den danske publiceringsflade i direkte sammenhæng med disse nye ministerielle krav. Efter mange diskussioner og overvejelser gik Jysk Arkæologisk Selskab, Aarhus Universitet og Nationalmuseet samt Københavns Universitet sammen i et tidsskriftsinitiativ, som med støtte fra Kulturstyrelsen endelig kunne realiseres (Riede et al. 2013). Frem for at starte på bar bund med et nyt tidsskrift, faldt valget således på at revitalisere et allerede anerkendt tidsskrift – *Journal of Danish Archaeology*.

Fra JDA til DJA

Som alle læsere givetvis er klar over, udfyldte det tidligere *Journal of Danish Archaeology* en niche som et opdateret, engelsksproget tidsskrift for fagfolk, der udførte arkæologisk arbejde og forskning i og omkring Danmark. Over de sidste årrækker, endte tidsskriftet desværre med at udkomme meget uregelmæssigt og reelt set for sjældent til at gøre sig gældende internationalt. I kraft af sin høje standard står tidsskriftet dog stadig med et meget positivt omdømme, både nationalt og internationalt, tillige med en ganske

stor gruppe abonnenter gennem henholdsvis Det kgl. Nordiske Oldskriftsselskab og Jysk Arkæologisk Selskab. Dette gode renommé og store netværk er årsagen til, at det nye tidsskrift *Danish Journal of Archaeology* har det navn det bærer, og at personerne i redaktionsgruppen refererer tilbage til de tidligere involverede institutioner – AU, KU og Nationalmuseet. Tanken om at revitaliserede tidsskriftet har reelt set stået på i flere år, og det skyldes ikke mindst at fagfolk, både her og i udlandet, har set et tydeligt behov for netop en engelsksproget og ikke mindst fagfællebedømt publiceringskanal med et internationalt fokus. Samtlige artikler er peer-reviewed af mindst to eksterne eksperter, og hvis muligt gerne en fra Danmark og en udefra, og gerne en fra den museale og en fra den universitære verden. *DJA* publicerer to online issues om året. Disse to publiceres efterfølgende i en trykt udgave. Dette betyder, at når et manuskript er blevet fagfællebedømt og har været gennem layout, så publiceres det online umiddelbart herefter. I modsætning til de traditionelle, trykte udgaver medfører dette en betydelig kortere publiceringstid, og i tilgift får man langt lettere ved at henvende sig til et internationalt, globaliseret publikum.

DJA på tidsskriftmarkedet

Der findes naturligvis allerede en række nationale og lokale tidsskrifter på det skandinaviske publiceringsmarked – f.eks. *Acta Archaeologica*, *Current Swedish Archaeology*, *Lund Archaeological Review*, *Norwegian Archaeological Review* eller *Journal of Nordic Archaeological Science*. Med få undtagelser, er der imidlertid ingen af ovenstående tidsskrifterne, der konsekvent udgiver på engelsk og har en stærk online tilstedeværelse i kombination med en forholdsvis hurtig omsætning af indsendte manuskripter. På nær *Norwegian Archaeological Review*, har disse tidsskrifter fokus på regionale problemstillinger og indeholder almindeligvis artikler skrevet af regionalt placerede eller endda hovedsageligt af egne forskere. Ved at trække på idéer og arbejder fra et globalt fællesskab af personer interesseret i skandinavisk arkæologisk, har det fra starten været vores erklærede mål, at skabe en international platform for sydskandinavisk arkæologi samt at nå ud til så bred en læserskare som muligt. *DJAs* målgruppe udgøres fortrinsvis af universitetsafdelingerne, de arkæologiske feltenheder, museer, statslige kulturarvsorganer i hele Skandinavien,

Baltikum og Nordeuropa. I modsætning til *Norwegian Archaeological Review*, fokuserer vi imidlertid på de mere empirisk funderede studier, for dermed at kunne drage nytte af den stærke felttradition og det solide empiriske arbejde der kendetegner skandinaviske arkæologers arbejde og hverdag.

Målsætning og rækkevidde

DJA er, ligesom *JDA* var, dedikeret til præsentation, diskussion og fortolkning af den arkæologiske behandling af det sydlige Skandinavien i dets internationale, regionale og lokale kontekst. Meningen er tosporet: at viderebringe både de mange og gode forskningsresultater vedrørende den danske og nord-europæiske fortid samt at give muligheden for opdateringer fra felten. Vi ønsker også at skabe en platform for publikation og debat mellem professionelle fra museer og universiteter, og tidsskriftet er åben for empiriske, metodologiske og teoretiske bidrag, såvel som for bidrag om alle tidsperioder og grene af arkæologisk forskning, der er relevant for Skandinavien, Baltikum og den Nordatlantiske region. Derudover ønsker tidsskriftet at publicere artikler med bredere teoretisk, diskursiv eller global rækkevidde, som ligger i forlængelse af feltarbejdet og de tilhørende empiriske analyser. *DJA* omfavner originale forskningsartikler, nyheder og fund samt diskussionsindlæg. Dette sker med intention om at fremme en åben debat omkring den arkæologiske virke i det sydlige Skandinavien og at fremme arkæologiens position som videnskabelig disciplin i den moderne verden. Med denne konstellation bør tidsskriftet stadig have en bred opbakning fra centrale arkæologiske institutioner i Danmark.

DJA og fremtiden

I takt med multimedierne stadig større indflydelse på folks læsevaner, er der til forskel fra tidligere opstået et behov for en tydelig og gennearbejdet tilstedeværelse på de digitale platforme. Sidstnævnte her reelt set stillet temmelig store tekniske krav til de samarbejdspartnere, som det nye *Danish Journal of Archaeology* kunne inddrage i revitaliseringsprocessen. Ikke mindst på grund af, at det ville være en stor fordel med et forlag, der allerede havde en effektiv strategi for publicering online, men som også havde det nødvendige internationale netværk til at bringe *DJA* ud over landets grænser. *Summa summarum*, valget faldt

på Routledge (en del af Taylor & Francis Group), som i særdeleshed har en god og effektiv online-plattform, og som desuden besidder gode kundskaber i forhold til den internationale håndtering af skandinaviske tidsskrifter af arkæologisk og kulturhistorisk tilsnit.

Ved at indgå samarbejde med et så stort forlag opstår der naturligvis både fordele og ulemper. Det gælder ikke mindst på grund af at Routledge er bosiddende i England, og dermed dybt involveret i de nye regler og principper for Open Access (se nedenfor), men også fordi man bliver underlagt det overordnede program som allerede kører for lignende tidsskrifter. Et tydeligt eksempel herpå er den trykte udgave af *DJA*; denne har været mål for en del kritik i forhold til kvaliteten af illustrationer og papir, og der er bestemt også plads til forbedring, hvilket også skulle ske på begge punkter i forbindelse med udgivelse af bind 2. Dette sagt, så er der faktisk tale om en helt vanlig trykkestandard for tidsskrifter af denne størrelse og udbredelse, og det skyldes både at forlaget ønsker at minimere udgifterne, men også fordi bibliotekerne ønsker så tynde bøger som muligt, så man kan fylde mere ind på hylderne i magasinerne. Dertil skal lægges at den digitale version har en langt større læserskare, og af samme årsag er 60% af alle biblioteksabonnenter udelukkende til online versionen.

Open Access – fri adgang frem for kvalitet?

I den seneste leder i *Arkæologisk Forum* nr. 29, blev der gjort opmærksom på et muligt og ganske reelt problem i forhold til *DJA* – prisen på abonnemeter. Ifølge en beslutning på politisk plan skal al statslig finansieret forskning i f.eks. Storbritannien publiceres gennem Open Access, hvilket vil sige frit tilgængelig for alle, der måtte ønske at læse artiklerne. Der findes to slags Open Access, Gold og Green. Den gyldne – og dyre – vej er, at tidsskrifterne bliver gjort frit tilgængelige, hvilket kræver, at enten abonnenter, brugere (dvs. de bidragende forskningsinstitutioner) eller skatteyderne betaler (såsom ResearchGate, academia.edu, PURE, arxiv.org, eprints.org; Harnad 2001; Harnad et al. 2004). Den alternative, grønne vej fungerer gennem selv-arkivering, hvor de accepterede og færdige, men endnu ikke layoutede, manuskripter bliver lagt ud i åbne digitale depoter, og uden at skulle i karantæne (fx på en personlig blog eller lignende, mindre netværk). Det danske Forskningsråd følger denne tendens mod fri tilgængelighed (Open Access

Udvalget 2011), og anerkender at parallelpublicering og selv-arkivering af materiale i digitale depoter opfylder kravene om Open Access (Det Frie Forskningsråd et al. 2012). I forhold til Routledge/T&F¹ er de tilsluttet det såkaldte Sherpa/Romeo-program, som er et Green Open Access program, hvor man altså tillader forfatterne at uploade de færdige, ikke-layoutede manuskripter på lokale, digitale depoter uden at skulle i karantæne. Vælger man den grønne vej, er der således ikke nogen hjælp at hente i forhold til markedsføring af artiklen, og man vil ofte ikke få nogen 'hits', hvis der sidder en anden forsker og laver en googlesøgning med de emneord, som man har indsat i sin artikel. Med et større forlag i ryggen bliver man derimod hevet ud af anonymiteten, og kan gøre brug af et større netværk og deres ekspertise.

På trods af Open Access-bevægelsen politiske tiltrækningskraft, er det vigtigt at holde sig for øje, at denne publiceringspraksis i sin rendyrkede form, ofte fører til at forskningspublikationernes kvalitet daler betragteligt. Særligt Bohannons (2013) nylige studie af Open Access, viser tydeligt at mange Open Access-tidsskrifter mangler helt basale mekanismer til at sikre kvaliteten i de enkelte manuskripter og at mange, og ofte direkte forkerte artikler og resultater bliver publiceret uden nogen nævneværdig kontrol af indholdet². Et af de helt basale årsager hertil er af økonomisk karakter og ligger i direkte forlængelse af princippet om peer-review – det er tidskrævende at udføre sådanne fagfællebedømmelser (som ikke er eller kan være aflønnet) og samtidig koble dette arbejde med en yderligere kvalitetssikring gennem det redaktionelle arbejde. Flere tidsskrifter tilbyder derfor at fagfællebedømme og publicere gratis, idet disse forlag ved, at forskerne er pressede til at publicere både som peer-review og Open Access. Det har betydet, at der gennem de seneste år er kommet en voldsom øgning i adgangen til gratis artikler, og at der generelt set er kommet flere publikationer. Og effekten er heller ikke udeblevet; der bliver læst flere artikler når de er gratis, men som Bohannon viser, er kvaliteten meget svingende. Af disse årsager er det de brugerbetalte (dvs. forfatteren betaler for at udgive egne artikler) Open Access platforme, der rangerer højest og som derfor også er mest interessante at publicere igennem. For eksempel hos det store Public Library Of Science³, der blev oprettet i 2006, hvor alle deres syv tidsskrifter er gratis at læse, men som koster mellem 1350 og 2900\$ at skrive i, og som kun bliver

udgivet digitalt. Ifølge *Journal Citation Report* ligger PLOS for 2012 med en såkaldt 'impact factor' på 3,730. Det betyder, at deres artikler i gennemsnit er blevet citeret 3,730 gange indenfor de seneste 2 år, hvilket er ganske højt, og langt over noget arkæologisk tidsskrift. Der er altså tale om en meget dynamisk og ung publiceringsplatform, som mange læser og citerer, men det er forfatterne, der afholder alle udgifterne. Denne Open Access-effekt, at forfatterne betaler for udgivelsen og dermed oppebærer kvaliteten, er der ikke mange, som er klar over, men det er stigende tendens og givetvis en situation, man kommer til at skulle forholde sig til også som dansk arkæolog. Dette gælder ikke mindst når man arbejder med et engelsksproget tidsskrift, i et område hvor dette vil fungere som et fremmedsprog; reelt set har vi i DJA en ret begrænset, potentiel forfatterpulje og de ville skulle betale en meget høj pris for at økonomien kunne løbe rundt, hvis man satsede på et fuldgældigt Open Access-tidsskrift på engelsk. Hos DJA prøver vi imidlertid at implementere en stringent og robust fagfællebedømmelse, samt at redaktørerne også deltager i den overordnede kvalitetssikring. Vel at mærke uden at det koster forfatterne penge, og så er der ikke nogen vej uden om det klassiske læserabonnement. Fagfællebedømmelsen – dvs. både at blive bedømt og at skulle bedømme andres tekster – er en ny virkelighed for mange danske arkæologer, men vi håber at vi, som ordet antyder, i fagligt fælleskab, kan benytte dette instrument til at højne den overordnede kvalitet i arkæologisk forskning. Et ikke ubetydeligt udbytte af peer-review er, at der fordres en mere direkte stillingstagen til det specifikke felt eller periode man arbejder med, når man bedømmer en tekst, der falder inden for ens eget arbejdsområde. Med andre ord, selvom fagfællen ikke har været aktiv i selve forskningsprocessen, bliver man alligevel inddraget, som en del af den overordnede fremlæggelse af forfatterens arbejder, og skal derfor tage konkret stilling til de argumenter, der meldes ud i artiklen. Altså en form for anonym og privat debat inden publicering. Dette skulle primært resultere i, at de bedømte artikler bliver bredere i deres referencegrundlag og tydeligere i deres argumenter, men også at der opstår en større vidensdeling mellem forskere inden for samme kompetencefelt, og at der potentielt skabes grobund for en bredere debat omkring arkæologi og forskning.

Økonomisk fundament

Det kræver således en del finansiel opbakning at publicere – på nettet og i tryk – hvis kvaliteten skal bibeholdes. Spørgsmålet er således om det er borgerne (igennem skattefinansierede bevillinger og fonde), skribenterne (et author-pays system) eller læserne (klassisk abonnement) der skal mønstre de nødvendige midler. Som det ser ud for nuværende har danske arkæologer ikke penge til at selv betale for deres publikationer, hverken på museerne eller på universiteterne. Kulturstyrelsen bidrager allerede med en generøs støtte til DJA-projektet, foruden hvilken det ville være umuligt at opretholde denne type publiceringsplatform. Centralt i denne bevilling ligger, at det bliver muligt at tilbyde vores primære læserskare – museumsansatte arkæologer samt medlemmer af Jysk Arkæologisk Selskab og Det kgl. Nordiske Oldskriftsselskab – adgang til tidsskriftet til en pris af € 30/årgang. Denne pris, som gælder både online og den trykte version, er meget lav og vil forhåbentlig gøre DJA attraktiv for både institutioner og individuelle abonnenter. Man bør således holde sig for øje, at hvis målet er at etablere et tidsskrift med potentiale til at komme i gruppe 2 (i henhold til BFI-skalaen), og vel at mærke samtidig bibeholde en stærk, lokal forankring, så kan en Open Access-situation være svær at indfri. DJA drives først og fremmest som et videnskabeligt tidsskrift uden politiske og økonomiske interesser – og er et tidsskrift som, på trods af sin tilknytning til landets to store arkæologiske foreninger, ikke har en økonomisk base grundet i årlige kontingenter. Vores kontrakt med Routledge blev indgået således at tidsskriftet og dermed dansk arkæologi i det lange løb kunne drage nytte af en international, aktiv platform. Den kendsgerning at tidsskriftet allerede nu har kunnet tiltrække forfattere fra Tyskland, USA, Frankrig og Sverige understreger tydeligt værdien af denne målsætning. Målsætningen er ikke at ekskludere nogle i fremlæggelsen eller debatten ved urimelige økonomiske krav, men netop at skabe et springbræt for danske og sydsandinaviske arkæologer til et internationalt publikum.

Fremtiden

Som redaktør for DJA er vi naturligvis bevidste om at tidsskriftet primært skal være alle involverede

arkæologers ansvar og forum for formidling og diskussion af vores arkæologiske arbejder. Vi håber også at DJA til stadighed vil kunne udvikles i en positiv dialog med kolleger fra alle grene af den museale verden og på universiteterne. *DJA* bør være et rummeligt tidsskrift, hvorfor vi naturligvis altid er åbne for nye synspunkter, kritik og forslag. Årgang 1 står allerede tilgængelig på bibliotekernes hylder og på

nettet, mens issue 2(1) er tilgængelig online, og den færdige årgang 2(1+2) bliver sendt i trykken inden sommerferien. Vi har med DJA allerede fået et bredt publikum både indenfor og udenfor landets grænser, og vil opfordre alle som er interesserede i at publicere sine arbejder og resultater, til fortsat at indsende manuskripter til *Danish Journal of Archaeology*.

Noter /Links

1. Open Access publishing from Taylor & Francis Group
<http://www.tandfonline.com/page/openaccess>
2. Videnssamfundet udgivet af Danske Videnskabsredaktører
www.videnssamfundet.dk
3. Public Library Of Science
www.plos.org

Litteratur

Bohannon, John 2013
Who's Afraid of Peer Review?
Science, nr. 342: 60-65.

Det Frie Forskningsråd, Danmarks Grundforskningsfond, Det Strategiske Forskningsråd, Højteknologifonden og Rådet for Teknologi og Innovation 2012
Open Access-politik for offentlige forskningsråd og fonde.
http://fivu.dk/forskning-og-innovation/samspil-mellem-viden-og-innovation/open-science/open-access-politik-for-offentlige-forskningsrad-og-fonde?set_language=da&cl=da

Harnad, Stevan 2001
The self-archiving initiative.
Nature, nr. 410: 1024-1025.

Harnad, Stevan, Brody, T., Vallieres, F., Carr, L., Hitchcock, S., Gingras, Y., Oppenheim, C., Stamerjohanns, H. & Hilf, E. 2004
The Access/Impact Problem and the Green and Gold Roads to Open Access
Serials Review, nr. 30
<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0098791304001480>

Kulturstyrelsen 2009
International evaluering af vidensudviklingen i forbindelse med den arkæologiske undersøgelsesvirksomhed efter den nye museumslov fra 2002.
http://www.kulturstyrelsen.dk/fileadmin/user_upload/kulturarv/fortidsminder/dokumenter/International_evaluering_af_den_arkaeologiske_uundersogelsesvirksomhed.pdf

Open Access Udvalget 2011
Anbefalinger til implementering af Open Access i Danmark.
København.

Riede, Felix, Eva Andersson Strand & Mads Dengsø Jessen 2013
Editorial.
Danish Journal of Archaeology, nr. 1: 1-2.